

Een bijzonder portret van Maarten Tromp voor Historisch Museum Den Briel

Dr. Ronald Prud'homme van Reine

Zonder twijfel is Maarten Harpertszoon Tromp (1598-1653) na Michiel de Ruyter de beroemdste zeeheld uit de Nederlandse geschiedenis. Hij onderscheidde zich als opperbevelhebber van de Nederlandse vloot in talrijke zeeslagen tegen de Spanjaarden en de Engelsen in respectievelijk de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de Eerste Engelse Oorlog (1652-1654). In die laatste zeeoorlog sneuvelde hij in de slag bij Ter Heijde op 10 augustus 1653. Er zijn veel portretten van hem in Nederlandse musea, maar de verblijfplaats van zijn vroegst geschilderde beeltenis uit 1639 was onbekend. De laatste eigenaren broer en zus Willem Suermondt en Quirine Potter van Loon-Suermondt schonken dit schilderij aan Historisch Museum Den Briel in 2023. In Den Briel werd Tromp in 1598 geboren en hij woonde er tot 1627.

Hendrick Gerritsz. Pot (ca. 1580-1657), die in Haarlem werkzaam was, schilderde Tromps eerste beeltenis. Aanleiding was de grote overwinning die Tromp op 31 oktober 1639 had behaald op de Spaanse vloot in de slag bij Duins, waarmee hij de maritieme macht van de vijand te gronde had gericht. Onderaan het portret staat zijn leeftijd en de datering van het schilderij: 'AETAT. 41. Ao 1639' (afkorting in het Latijn voor aetatis = op de leeftijd van). Tromps afbeelding in een ovaal geeft het schilderij een trompe-l'oeil-effect, dat wil zeggen dat het een ogenbedrieger is. Het lijkt alsof de geschilderde omlijsting een echte lijst is. De geportretteerde is ten halven lijve afgebeeld, heeft het lichaam naar rechts gewend en kijkt de beschouwer met een vriendelijke blik aan. Hij heeft kort haar, zoals dat in die jaren in de mode was. Verder draagt hij een brede snor met gekrulde punten en een brede sik. Het hoofdhaar is zwart, het andere haar bruin-rossig. Als kleding draagt hij een donker wambuis met een licht verhoogde taille en ruime mouwen onder brede schouderkleppen. Het horizontaal geschilderde hoogsel ter hoogte van zijn middel wekt de indruk dat hij daar een sjerp draagt. Een brede, liggende plooi kraag is met kant afgeboord. Deze bedekt gedeeltelijk de stalen halsberg, die een militair boven het borstkuras pleegt te dragen. Het was gebruikelijk een veldheer of zeeheld daarmee ter herkenning af te beelden. Aan een gouden keten met meerdere rijen draagt Tromp op zijn borst een gouden medaille. In combinatie met het jaartal is hij daardoor duidelijk herkenbaar als held van de slag bij Duins.

Een tweede exemplaar van het schilderij is in het bezit van het Museum voor Schone Kunsten in Gent. Dat is in 1913 verworven uit het legaat van Fernand Scribe (1851-1913), voorzitter van de vriendenvereniging van dit museum. Het portret van Tromp uit Gent is praktisch identiek aan dat uit Brielle. Mogelijk was een van de exemplaren speciaal voor een graveur bestemd. Al in 1639 of begin 1640 gaf schilder Pot opdracht aan graveur Jonas Suyderhoef om een prent naar zijn geschilderde portret van Tromp te maken, die in flinke oplage zou worden gedrukt. Daardoor is dit altijd een van de bekendste beeltenissen van Tromp gebleven.